

# ODNOS SVEĆENIKA PREMA VREMENTIM DOBRIMA U NAUCI DRUGOG VATIKANSKOG KONCILIA

Pero Pranjić

## 1. GLAVNE IDEJE U TLJEKU PRIPRAVE KONCILIA

Već od prvih trenutaka, kada je papa Ivan XXIII. odlučio sazvati Koncil (25. siječnja 1959) i pozvao biskupe da daju svoje prijedloge o čemu bi se raspravljalo, bilo je veoma mnogo sugestija s obzirom na odnos svećenika prema vremenitim dobrima i njihovoj upotrebi.

Prelati su, prije svega, tražili da se mijenja beneficijalni sustav u Crkvi, i to iz nekoliko razloga. Kao prvo, biskupima bi trebalo osigurati više slobode u raspoređivanju klerika na službe.<sup>1</sup> I sami klerici morali bi se prvenstveno posvetiti svojim dužnostima, a ne pretjeranoj brizi oko beneficija.<sup>2</sup> Osim toga biskupi su uvidjeli da je u sadašnjim ekonomskim prilikama beneficijalni sustav nepraktičan. Što više: on teško može ići u korak s vremenom, pa ga se mora zamijeniti s nečim suvremenijim.

Vrlo opravdano, biskupi su zahtijevali da se poradi na što pravednijem uzdržavanju svećenika.<sup>3</sup> Razlog tome je bilo pretjerano bogatstvo jednih i preveliko siromaštvo drugih, a pravda zahtijeva da se svim radnicima u vinogradu Gospodnjem osigura doličan život. Isto tako, vodeći računa o suvremenim prilikama, biskupi su dali mnogo konstruktivnih prijedloga da se svim svećenicima omogući socijalno osiguranje,<sup>4</sup> u čemu je građansko zakonodavstvo već davno otišlo naprijed. Kongregacija Koncila istakla je da je ta obveza Crkve prema svećenicima teška moralna dužnost, ali ona mora biti i pravno sankcionirana.

Ne smijemo, međutim, zaboraviti da uz ove prijedloge biskupa postoje i oni drugi koji pozivaju svećenike da se svi skupa vrate biblijskoj praksi. Te pak prijedloge možemo svrstati u dvije skupine. Jedni su poziv sveće-

<sup>1</sup> "Čini se da je apsolutno nužno dokinuti nepremjestivost župnika. Naime, mnogi od njih, posebno oni manje dostojni, smatraju se 'biskupima i papama' u svojoj župi... Pravna akcija za premještanje je prepuna teškoća." (*Acta et documenta Concilio vaticano II apparando*, izd. Typ. Vaticana, g. 1960, serija I, sv. II, br. 3, str. 593).

<sup>2</sup> "... da ne bi svećenici direktnim upravljanjem vremenitih dobara bili opterećeni. Isto tako dio klera koji je preuzeo brigu oko duša svakodnevno je pritisnut zaokupljenošću ekonomske vrste." (ondje, str. 841).

<sup>3</sup> "Svatko vidi, ako pomnjivo promotri trenutno ekonomsko stanje klerika, da je među njima prevelika razlika. Ako se ne varam, sama pravednost zahtijeva da se ova razlika ukloni na najbolji mogući način." (ondje, str. 332).

<sup>4</sup> Čini se da sve prijedloge biskupa nekako uključuje u svom dopisu msgr. Josip Lach, pomoćni zagrebački biskup: "Neka se obavežu biskupi da svojim svećenicima za slučaj bolesti, starosti, invalidnosti ili slabosti osiguraju socijalnu skrb... Ovo pripada svakom svećeniku, a u prvom redu ako se nađe u bolnici... Za slučaj invalidnosti ili starosti treba za svakoga pronaći toliko sredstava da ima barem najnužnije za uzdržavanje. A posve nemoćni svećenici neka se pozovu u svećeničke domove." (ondje, sv. II, br. 2, str. 553).

nicima na evanđeosko siromaštvo. Na to ih potiče i sam primjer Krista i apostola, ali i vrijeme ovog sveopćeg konzumizma, kada vjernici iznad svega trebaju njihova konkretna svjedočanstva. Neki su zahtjevi biskupa bili i vrlo odlučni. Tako je, npr. tadašnji splitski biskup F. Franić tražio da se uzakoni, tzv. "kanonsko siromaštvo", tj. da se u obred đakonskog ređenja uvede i obećanje življenja u siromaštvu.<sup>5</sup> Još su brojnije bile ideje crkvenih prelata da se svećenike potakne na zajednički život (*vita communis*),<sup>6</sup> spominjući, doduše, njegove prednosti<sup>7</sup> i manjkavosti.

Zbog kratkoće prostora, ovdje sam samo nabrojio najglavnije ideje od svega onoga što su biskupi predlagali, a što je Centralna komisija proučila, sistematizirala i uvrstila u pripreme sheme. One će biti podastрте sabborskim ocima tijekom koncilskih sjednica, kada počnu rasprave o svećenicima.

## 2. KONCILSKE SHEME O SVEĆENICIMA

Tema o vremenitim dobrima u životu svećenika nije nikada razmatrana sama za sebe, nego je uvijek bila uvrštena među ostala pitanja svećeničkog staleža. Zato moramo spomenuti da je bilo 7 shema o svećenicima, a u svakoj od njih nalazimo po koji detalj važan za naše izlaganje. Period prihvaćanja pojedinih shema, rasprave, dopune i glasanja o njima, trajali su oko tri i pol godine. Pokušajmo sada izvući najglavnije misli iz tih shema;

*Prva shema* (22. travnja 1963). Poziva svećenike na zajednički život i da njihov vlastiti primjer posvjedoči, koliko im je duša slobodna, od neuredne ljubavi prema sebi, drugima i vremenitim dobrima. A stado Božje, neka pasu ne za prljavi dobitak, nego dragovoljno; neka sami budu siromašni u duhu, a siromahe neka ljube djelom i istinom.<sup>8</sup>

*Druga shema* (27. travnja 1964). Upozorava svećenike, neka prije svega slijede Kristov poziv i svijetle primjerom te se potpuno posvete kraljevstvu Božjem. Sa subraćom, pak, neka ih povezuje međusobna pomoć i zajednički život. No, neka se klone svake vrste ispraznosti, bilo u odijevanju, bilo u titulama. Shema posviješćuje klericima četverostruku svrhu vremenitih dobara – crkvenih i onih koja su oni stekli vršeći svoju službu – a to je: a) uzdržavanje božanskog kulta, b) izdržavanje službenika Crkve, c) karitativna djelatnost i d) apostolat.<sup>9</sup>

<sup>5</sup> Usp. ondje, sv. II, br. 2, str. 551. Uz ovaj prijedlog, među dopisima biskupa Komisiji za pripremu Koncila, ima još pedesetak sličnih prijedloga.

<sup>6</sup> Prijedlozi biskupa s obzirom na zajednički život svećenika su izraženi raznim terminima: "enixe commendetur", "urgere", "promovere", "suadenda est", "desideratur", "uti praeceptum introducere", itd.

<sup>7</sup> Salezijanski Univerzitet u Rimu navodi razloge zajedničkog života klerika: a) obrana u teškoćama svećeničkog života; b) veća međusobna pomoć; c) lakše postizanje svetosti (ondje, sv. IV, br. 2, str. 131-132).

<sup>8</sup> Usp. *Acta synodalia Sacrosancti concilii oecumenici vaticani II*; izd. Typ. Vaticana, 1973, sv. III, br. 4, str. 825-845.

<sup>9</sup> Ondje, str. 846-849.

*Treća shema* (2. studenoga 1964). Još više podvlači potrebu i smisao zajedničkog života, a posebno ističe dužnost biskupa da upoznaju duhovne i vremenite potrebe svojih svećenika. No, neka ni jedni, ni drugi, svoju službu ne shvate kao priliku da dobro zarade ili uvećaju bogatstvo svoje rodbine.<sup>10</sup>

*Četvrta shema* (22. studenoga 1964). Pošto su biskupi na prethodne sheme dali 455 primjedaba, izrađena je ova nova. U teološkom uvodu ona citira sv. Ignacija Antiohijskog o jedinstvu između svećenika i biskupa, te međusobnom jedinstvu. Po siromaštvu neka se službenici oltara suobličie Kristu... neka znaju obilovati i oskudijevati. Crkvena dobra neka koriste za četverostruku potrebu Crkve, a ono što su oni zaslužili svojim radom, neka upotrijebe za dolično uzdržavanje. No, dužni su sav suvišak od toga dati za dobro Crkve i za karitativna djela.<sup>11</sup>

*Peta shema* (28. svibnja 1965). Interventi u koncilskoj auli, te 523 pismene primjedbe, bili su razlog da se izradi ova nova shema.<sup>12</sup> U njoj se govori i o pravednoj nadoknadi za svećeničko služenje, te o skrbi za bolesne i stare. Time bi se više oslobodile njihove energije za pastoralni rad, a ne bi bili zabrinuti za svoju budućnost. Svemu je dan i jedan teološki vid: svećenici u jednoj mjesnoj Crkvi, zajedno sa biskupom, čine jedinstven prezbiterij, a ta istina svakako mora utjecati i na njihove materijalne prilike.

*Šesta shema* (9. studenoga 1965). Sada je glavni naglasak stavljen na suradnju među svećenicima, a to je važan vid zajedništva života. S obzirom na upotrebu dobara ovdje se daju također teološki motivi, koji mogu jače djelovati, nego oni pravni. Dok žive u svijetu, neka svećenici znaju da nisu od svijeta; i kad ga uživaju neka se ponašaju kao da ga ne uživaju (1 Kor 7,31); i kad ga budu poučljivi da bi svakodnevno čuli Božji glas i slijedili ga.<sup>13</sup>

*Sedma shema* (30. studenoga 1965). Ona je, zapravo, potpuno doraden tekst cijele koncilске rasprave o svećenicima.<sup>14</sup> Uz još neke male tehničke i jezične popravke, on će cjelovit ući u dekret *Presbyterorum ordinis*, a njemu ćemo kasnije posvetiti više pažnje.

### 3. KONCILSKA DISKUSIJA

Spomenutih sedam shema, te mnoštvo pismenih i usmenih intervenata koncilskih otaca, bili su temelj za živu diskusiju o svećenicima na Koncilu. No, moram istaći da su prelati uglavnom ocrtavali duhovni i pastoralni profil svećenika, a pitanja o vremenitim dobrima samo su doticana toliko koliko su ona nezaobilazni čimbenik u ljudskom pa i svećeničkom životu, ali opet gledana u svjetlu nadnaravnih motiva.

<sup>10</sup> Ondje, str. 225–240.

<sup>11</sup> Ondje, sv. IV, br. 4., str. 830–841.

<sup>12</sup> Ondje, sv. IV, br. 4., str. 332–392.

<sup>13</sup> Ondje, sv. IV, br. 6., str. 341–408.

<sup>14</sup> Ondje, sv. IV, br. 7., str. 106–234.

U opširnoj raspravi o zajedničkom životu svećenika (*vita communis*) spomenut je i ekonomski razlog koji ga opravdava. Tako bi se smanjili troškovi za osnovne izdatke: grijanje, struja, prehrana, vođenje domaćinstva. No, došlo se do zaključka da je nemoguće uvesti onaj klasični oblik zajedničkog života, nego treba tražiti nove oblike zajedništva, npr. samo zajedničko blagovanje, ili češći sastanci, sve bi to jako zbližilo svećenike.<sup>15</sup> Taj je prijelaz s pojma "zajednički život" na pojam "zajedništvo" kvantitativni i kvalitativni skok. Kada, naime, svećenici usvoje duh zajedništva, onda će lako naći načina da se približe i da zajednički podijele ne samo teret života nego i materijalne brige.

S obzirom na siromaštvo, u raspravi je istaknuto da su svećenicima u tome pravi ideal Krist i apostoli. Upozoreno je i na dvije skrajnosti koje su često prisutne u svećeničkom životu. a) Jedni žive uistinu siromašan pa čak i bijedan život, ali sredstva troše u neke nepotrebne stvari ili s njima bogate rodbinu. b) Drugi žive isto tako skromno ili se možda pate, ali grčevito štede novac u bankama. Kolikogod naizvan izgledalo da su takvi svećenici siromašni, nije to evandeoski duh, koji bi se morao očitovati i vertikalno prema Kristu, i horizontalno prema čovjeku, nego jedna nastrojnost. Ovdje su koncilski oci pokušali stvar svesti na pravu mjeru, stavljajući Krista kao vrhovno pravilo. Ipak bi bilo teško nametnuti svećenicima obvezu siromaštva kao dragovoljno prihvaćeni zavjet. Isto tako, bilo je teško dati jedinstvenu odredbu za sve klerike, budući da su uvjeti u kojima žive jako raznoliki, a i poimanje vremenitih dobara je u raznim narodima tako različito. Zato je Koncil mnogo više naglašavao duh siromaštva. Ako svećenici njega razumiju i prihvate, onda će se drugo lako riješiti.

U duhu takvog siromaštva, želio bih istaći samo nekoliko misli s obzirom na svećeničku oporuku. Iz nje bi se moralo očitovati njegovo stajalište prema stečenim dobrima. Zato je već u prvoj shemi bio i prijedlog da se obveza sastavljanja oporuke konkretizira i ozakoni.<sup>16</sup> Dakako, biskupi su takve ideje podržali i dali još konkretnije prijedloge. Zapravo, sve što klerik posjeduje trebalo bi nakon njegove smrti ostati mjesnoj Crkvi, a ordinarij bi onda procijenio što uraditi s time.<sup>17</sup>

S obzirom na uzdržavanje klerika, u raspravi se upozorilo na dvije krajnosti koje se moraju izbjeći. a) Plaća za svećenički rad ne smije biti samo karitativni čin bilo ordinarija, bilo vjernika. Naime, ono što je ušlo u crkvenu praksu kao "karitativno djelo", nikada nema snagu obvezatnosti ni količinsku mjeru, nego je uvijek dobrovoljno. Ako bi se ostalo na takvom nivou, mnogo puta ne bi bila zadovoljena pravda prema radu svećenika i

<sup>15</sup> Usp. ondje, sv. IV, br. 4, str. 946.

<sup>16</sup> "Da ne bi bili uznemirivani prevelikim brigama u času smrti, neka svaki svećenik blagovremeno rasporedi novac i druga dobra u korist bilo crkvenih ustanova, bilo sjemeništa, misija, siromaha, a ako ima i nešto što je baštiniio od obitelji neka to sredi oporukom, koja bi bila valjana u građanskom pravu." (ondje, sv. III, br. 4, str. 830).

<sup>17</sup> "Svaki klerik mora ostaviti biskupiji oporukom svoja dobra, koja je stekao vršeći službu, a ne svojoj rodbini, izuzevši samo slučajeve pravednosti, ali prema sudu mjesnog ordinarija..." (F. Kuharić, pom. bisk. zagrebački, ondje, sv. III, br. 4., str. 270).

prema osnovnim potrebama u njegovom životu. b) Svećenička plaća nije ni neka "premija" (naš narod kaže "mlačenje para"), u smislu dobre zarade, kojom bi se klerik mogao obogatiti.<sup>18</sup> Zapravo, njegova bi plaća trebala biti takva da može živjeti pristojno: niti u raskošu niti u bijedi, odnosno da ima onoliko koliko ima prosječni čovjek u njegovoj sredini.<sup>19</sup> Ordinarij je onaj, koji treba voditi računa da svećenik bude pristojno nagrađen za svoj trud. Svećenik radi za vjernike i oni ga uzdržavaju, a ordinarij bi morao bdjeti, donijeti odredbe, zanimati se da li je u svakoj župnoj zajednici stanje zadovoljavajuće. Ako gdje vjernici izgube osjećaj za tu obavezu, njegova je dužnost da ih prvo pouči, pa kasnije i upozori ako su postali nemarni, što se, nažalost, događa.<sup>20</sup> I svećenik, također, mora biti aktivan u svom radu. Iskustvo, naime, uči da onaj tko je revan, zauzet, radišan, uglavnom nema problema sa sredstvima za život.<sup>21</sup>

Biskupi su, također, bili odlučni u zahtjevu da se svim svećenicima omogući socijalno osiguranje, barem zdravstveno, a ako je ikako moguće i mirovinsko. Crkva bi morala slijediti barem ono što čini društvena zajednica, ako joj već neće prednjačiti.<sup>22</sup> Obveza rješenja tog pitanja spada prije svega na biskupe, koji bi morali, radi mira vlastite savjesti, upotrijebiti, ako treba, i sva sredstva dijeceze, da u teškim trenucima osiguraju zdravstvenu skrb svojih svećenika.<sup>23</sup>

Da bi se pitanje uzdržavanja klerika što bolje riješilo, na Koncilu se razvila diskusija o osnivanju jedinstvene dijecezanske ustanove, tj. blagajne<sup>24</sup> iz koje bi se svima pravedno dijelilo. Ona bi zapravo iznalazila sredstva za uzdržavanje, bdjela nad njima i onda prikupljeno pravedno ra-

<sup>18</sup> "Krist je onaj koji prosuđuje o trudu i radu i koji dodjeljuje pravu nagradu, ali na nebesima... Stoga u ovom životu treba svećenik očekivati dolično uzdržavanje, ali ne 'premiju'." (ondje sv. IV br. 5, str. 430):

<sup>19</sup> Usp. ondje, sv. IV br. 6, str. 403.

<sup>20</sup> "Postoje danas u nekim dijelovima Crkve vjernici, osobito ovaj novi sloj katolika, koji se žele što manje obavezati da daju bilo kakav doprinos za uzdržavanje svećenika; nisu ni svjesni, za to ih treba ne samo poučiti i opomenuti, nego također odgajati da uzdržaju svećenike." (ondje, sv. III, br. 4, str. 628).

<sup>21</sup> "Iskustvo nas uči ovo: što je svećeničko služenje više prožeto ljubavlju i životom prema vjernicima, to su i oni darežljiviji u uzdržavanju svojih svećenika." (ondje, sv. III, br. 4, str. 591).

<sup>22</sup> "Budući da su službenici Crkve ljudi, a podvrgnuti bolesti, (saobraćajnim) nesrećama, starosti... nužno je da imaju onaj oblik zaštite i sigurnosti, koji postoji u svjetovnim ustanovama... Crkva u svom učiteljstvu govori o zaštiti ljudi..., a redovito u njoj samoj toga nema." (ondje, sv. III, br. 4, str. 446).

<sup>23</sup> Usp. ondje, sv. III, br. 4, str. 263-264.

<sup>24</sup> O tzv. dijecezanskoj "blagajni" bilo je na Koncilu raznih ideja. Jedni su zastupali mišljenje da se treba vratiti apostolskoj praksi i sve crkvene prihode stavljati u zajedničku blagajnu: a) ono što vjernici daruju; b) ono što svećenik "zaradi" svojim služenjem; c) prihode koje Crkva ima od postojećih dobara, a da se onda iz toga podmiruju i svi troškovi, među kojima je uzdržavanje svećenika samo jedna od četiri svrhe radi čega Crkva dobra posjeduje (druge su tri, kako smo ranije istakli: božanski kult, apostolat i karitas). No većina je biskupa bila za to da se ipak stvari odmah podijele: ono što spada na svećenike i njihovo uzdržavanje neka se ne miješa sa ostalim dijecezanskim sredstvima. Uglavnom je ova ideja i prevladala (usp. ondje, sv. III, br. 4, str. 230, 634; sv. IV br. 4, str. 944, br. 5, str. 472).

spoređivala svakom kleriku. Kolikogod se to zamišljalo idealno, mnogi su biskupi upozorili i na opasnosti od takve "centralizacije". Naime, ako se svi klerici budu jednako plaćali, tko će od njih biti voljan preuzeti teške župe. Osim toga, ako svaki mjesec očekuju sigurnu plaću iz centrale, kako ih motivirati da potiču vjernike na darežljivost i da sami pripomažu povećanje sredstava u svojoj zajedničkoj blagajni? Još je jedna teškoća sigurno na pomolu: vjernici su voljni koliko-toliko uzdržavati svoga dušobrižnika, ali kako ih motivirati da dostavljaju sredstva u zajedničku blagajnu, iako oni znaju da glavni teret uzdržavanja svećenika upravo spada na njih, jer baš njima služe? Njih bi bilo teško odgojiti da svoje priloge uplaćuju preko centrale. Ako bi to i činili, sigurno ne bi nikada u onolikoj mjeri koliko bi dali baš onom svećeniku koji za njih radi. Eto, to je bio razlog da su prelati bili dobrano suzdržani prema centralizaciji i uvođenju te novosti. Međutim, premda je u shemi pisalo: "*dolikuje osnivanje takove ustanove*", dakle samo kao preporuka, Komisija je dala svoju interpretaciju tih riječi i ovako ih protumačila: "*Ne dopušta se neki drugi način (svećeničkog honoriranja), naprotiv, tvrdimo da je obvezatno osnivanje zajedničke blagajne za uzdržavanje svećenika*".<sup>25</sup> Izvori, pak, odakle bi se crpila ta sredstva jesu: prilozi vjernika, prihodi od beneficija, od dijecezanskih taksa, redovni prihodi biskupije, dobra darovana biskupiji kojima nije određena točna namjena, itd.

#### 4. KONCILSKI DOKUMENTI

Koncilska se nauka o svećeništvu ne nalazi samo u dekretu *Presbyterorum ordinis*, nego i u drugim dokumentima. Kako mi ovdje obrađujemo jednu posebnu temu, onda moramo još šire zahvatiti u blago koncilskih misli. Treba, npr. spomenuti ideju koja stoji u dekretu o laicima: "Sve što čini vremeniti red, kao što su dobra života i obitelji, kultura, ekonomija, umijeća..., nisu tek pomagala za posljednji čovjekov cilj nego imaju i svoju vlastitu vrijednost, koju je Bog u njim položio." (AA 7). Sve je Gospodin stvorio i sve ima svoju svrhu, neovisno o nama i našem pristupu tim stvarnostima. "Ta njihova naravna dobrota poprima neko posebno dostojanstvo po njihovu odnosu s ljudskom osobom", tvrdi Koncil u istom članku toga dokumenta. A kada ih upotrebljava, ne samo da ih mijenja, nego i samoga sebe usavršuje (GS 35). Stoga "vjernici trebaju priznati intimnu narav, vrijednost i red svega stvorenja" (GS 36), te i ekonomsko poslovanje uskladiti s tim idejama.<sup>26</sup> Ne smiju zaboraviti da je

<sup>25</sup> Ondje, sv. IV, br. 7, str. 229.

<sup>26</sup> Obzirom na ekonomsko stanje u svijetu, te način rješavanja mnogih nastalih teškoća, Koncil je dao vrlo jasna etičko-moralna načela: a) ekonomski razvoj mora služiti čovjeku, a ne povećanju dobara i prestižu; b) kompletna ekonomska situacija mora biti pod razumnom kontrolom; c) ljudski rad ne smijemo shvatiti kao sredstvo osiguranja vlastite egzistencije, nego kao služenje čovječanstvu; d) privatno vlasništvo je normalno, jer svakome osigurava potrebnu autonomiju, no treba dobro voditi računa da se pravo privatnog vlasništva ne izrodi u gramzljivost i iskorištavanje drugih; e) investicije i novac danas imaju presudan utjecaj na zbivanja u svijetu zato odgovorni moraju bdjeti da se pomoću tih materijalnih vrijednosti svima osigura jedan doličan život (usp. o tome opširne ideje Koncila u GS, br. 64-71).

Zemlja sa svim bogatstvom dana svim ljudima na upotrebu, tako da stvorena dobra svima moraju doteći. Stoga, čovjek i kad posjeduje neke stvari, ne smije ih smatrati neotuđivim svojim vlasništvom, već ih promatra kao zajednička dobra svih ljudi (GS 69).

Svakako Crkva mora prednjačiti čovječanstvu primjerom takvog stava prema vremenitim dobrima. Evo što ona o sebi kaže: "Crkva premda za izvršenje svoje misije treba ljudskih sredstava, nije ustanovljena da traži zemaljsku slavu. (...) Crkva pokazuje ljubav prema svima koji su ožalošćeni uslijed slabosti, dapače u siromasima i patnicima vidi sliku svoga siromašnog i trpećeg Ustanovitelja" (LG 8). Zato ona i ne stavlja "svoju nadu u povlastice što joj ih pruža građanska vlast. Štoviše, ona će se odreći korištenja nekih zakonito stečenih prava kad se ustanovi da bi se njihovim korištenjem mogla dovesti u sumnju iskrenost njezina svjedočanstva ili ako nove prilike traže drugo uređenje." (GS 76)

Ako u svjetlu te nauke promatramo lik svećenika, kakav je ocrtan u dekretu PO, mnoge će nam ideje biti jasnije. Tu je prije svega jedan snažan poziv ne više na zajednički život, nego na "zajedništvo", a ono uključuje i zajedništvo dobara, sastanke, međusobnu pomoć, zajednički odmor, povezivanje koje ide tako daleko da svećenici jednostavno imaju istu sudbinu – consortium (PO 8). Ako tako shvate svoju povezanost po sv. Redu, ne mogu se više osjećati kao mnoštvo individua, nego kao jedan prezbiterij oko svoga biskupa. To će im zajedništvo pomoći da lakše i pravednije riješe teškoće oko pristojna uzdržavanja.

Zatim slijedi poziv Koncila da se svećenici suobličie Kristu, kojega su oni živi instrumenti (PO 12), a to znači da slijede siromašnog Krista. Zapravo, želja je saborskih otaca bila da oduševi svećenike kako bi postigli nutarnju slobodu i nenavezanost na materijalna dobra. Zato dekret PO spominje nekoliko bremenitih izraza u tom istom članku: "ne tražiti svoju korist", "odreći se vlastitih komotnosti", "suobličiti se Kristu", "slijediti siromašnog Krista", "mrtviti se", a oni svi pretpostavljaju jedan sasvim drugačiji pristup vremenitim dobrima. Stoga se Koncil ne ustručaje uputiti i nekoliko vrlo konkretnih upozorenja svećenicima, koja se nalaze u br. 17 istog dokumenta: a) neka oni ne shvate svoju službu kao izvor zarade; b) neka prihode ne koriste za bogaćenje rodbine; c) neka ne priklonu srca bogatstvu; d) neka se drže daleko od svake vrste trgovine; e) neka i biskupi i svećenici izbjegavaju sve ono što bi moglo sablazniti siromašne; f) neka se klonu bilo kakve taštine u svojim osobnim stvarima; g) neka uredi svoj stan, kako bi bio pristupačan svakome.

Sigurno da se stvari ne mogu preko noći promijeniti i da je stoljetnu praksu svećenika beneficijalca sada teško uklopiti u ovakav novi način pristupa vremenitim vrednotama, ali zato treba odgajati mlade u tom duhu. Stoga, razumljiva je ona misao u dekretu o odgoju svećeničkih kandidata: "Posebnom brigom neka se odgajaju u svećeničkoj poslušnosti, provođenjem siromašna života i u duhu odricanja samog sebe, da se tako naviknu spremno se odreći i onoga što je slobodno ali nije od koristi i da se upriliče raspetom Kristu." (OP 9).

Koncil ipak govori opširno i o svećeničkoj plaći (PO 20), te upotrebljava ove izraze: "jednaka plaća" (aequa remuneratio), "nužna pomoć" (necessarium subsidium), "časna plaća" (remuneratio digna), "dolična plaća" (re-

muneratio congrua). Ono "jednaka" odnosi se na sve klerike u jednoj mjesnoj Crkvi.<sup>27</sup> Po sebi, to je relativan izraz, njemu ćemo se vratiti opet kasnije. "Nužno" je ono bez čega se ne bi moglo živjeti; "dolično" je ono što je u skladu sa dostojanstvom osobe i njenim staležom.

Svećeničku plaću uvjetuju: a) služba koju vrši (munus), b) mjesto gdje je obavlja (locus) i c) vrijeme u kojem živi (tempus). S obzirom na službu Crkva bi trebala uvažavati i dostojanstvo i težinu svećenikove zadaće (dignitas et gravitas). A s obzirom na mjesto i vrijeme, stvar je sama po sebi razumljiva. Drugačije potrebe ima jedan župnik u gradu, sa župnim vikarom, poslugom, brojnim suradnicima i čestim gostima, a drugačije jedan svećenik samac u prigradskoj župi. Međutim, nemoguće je sve po-jedinosti strpati u neke kategorije i bodove. Ako se usvoji duh Koncila, lako će se riješiti i konkretna životna pitanja.

Plaća bi trebala biti dostatna ne samo za osobne potrebe svećenika, nego također dovoljna za plaćanje posluge, zatim za siromahe ili ostale nužne izdatke u sredini gdje živi. Koncil spominje i još jednu stvar, koja od svih koncilskih i pokoncilskih dokumenata dolazi samo na ovom mjestu: plaća mora biti dovoljna da njome može podmiriti i troškove godišnjeg odmora.<sup>28</sup> O ovome nije bilo spomena u shemama o klericima, ni u koncilskoj diskusiji, ali je ideja ipak hvale vrijedna i vrlo humana.

U istom broju dekret PO ističe: ako pitanje izdržavanja svećenika nije drugačije riješeno tu obvezu prije svega moraju izvršiti vjernici: "jer za njihovo dobro prezbiteri rade", pa imaju "pravu obavezu brinuti se da im se uz pomoć priskrbiti nužna sredstva za doličan i dostojan život". S tom obvezom vjernika vrlo je usko povezana i trostruka dužnost biskupa: a) opomenuti vjernike da ispune svoje dužnosti prema svećenicima; b) odrediti dijecezanske norme koje uređuju materijalno stanje svećenika; c) osigurati svećenicima potrebno vrijeme za godišnji odmor. Nisu ove odredbe Koncila samo poticaji vjernicima i poglavarima, nego nalog da se "ex iustitia" moraju brinuti za svećenike.

Osim one prethodno spomenute dijecezanske ustanove za uzdržavanje klerika, Koncil u PO 21 određuje i osnivanje ustanove za socijalno osiguranje (zdravstveno i mirovinsko). Biskupima se naređuje da moraju osnovati takvu ustanovu, da li pojedinačno, ili na razini crkvene pokrajine, ili na razini BK, to im je ostavljeno na razmišljanje; no ustanova mora postojati. Međutim, da bi ona mogla zaživjeti i biti polodonosna, Sabor poziva sve klerike da je osobno podupiru, tj. uzdržavaju: "A kad se ustanova osnuje neka je svećenici, potaknuti duhom solidarnosti prema svojoj braći, podupru i neka ujedno – suosjećajući s njihovim nevoljama – budu svjesni da će tako moći, bez tjeskobe glede budućnosti, poletnijim

<sup>27</sup> "Plaća svakoga pojedinoga – imajući u vidu narav same službe te prilike mjesta i vremena – neka načelno bude jednaka za sve koji žive u istim prilikama. Neka bude primjerna njihovu položaju..." (PO 20)

<sup>28</sup> "Koncil ide u detalje... Iza ovih, za jedan sabor iznenađujućih po-jedinosti, očito se krije neko tjeskobno iskustvo. Ovim riječima je izražena osuda onoga držanja, prema kojima se takva služba prepuštala da je 'Bog plati'. Koncil čak misli i na godišnji odmor, a to znači na obnovu snaga jednog dušobrižnika." (M. Schmaus, Komentar br. 17–22 dekreta PO, u: *Lexikon für Theologie und Kirche*, posebno izd. Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1986, sv. 14, str. 233–4).



evandeoskim duhom gajiti siromaštvo i sasvim se predati spasavanju duša." (PO 21).<sup>29</sup>

Ova je ustanova sasvim druga pravna osoba i različita od one za uzdržavanje klerika, kao što je i različita od opće dijecezanske blagajne, iz koje se podmiruju mnoge druge potrebe. Zapravo, takvim se razvrstavanjem htjelo precizirati izvore za pojedinu ustanovu i namjenu sredstava svake od njih. Na taj način više ni beneficijalni sustav nema smisla, niti se može uklopiti u nove strukture. On je zapravo s Koncilom bio u najmanju ruku suspendiran, ali trebat će još dosta vremena da se potpuno prilagodi novim crkvenim strukturama.

Ovakve koncilske ideje bile su velika novost, jer u sasvim drugom svjetlu gledaju odnos svećenika i vremenitih dobara. Kolikogod je bila jaka želja biskupa da se prema svećenicima pravedno i ujednačeno postupi, tj. da im se osigura i dolično uzdržavanje i socijalno osiguranje, ipak ne smijemo izgubiti iz vida na koji način Koncil vrednuje vremenita dobra i kako se Crkva u novim vremenima želi postaviti prema njima. Stoga, od svećenika se očekuje da svoje stavove s obzirom na ta ista dobra usklade s koncilskom naukom, i provedu ih u život.

#### L'ATTITUDE DU PRÊTRE VERS LES BIENS TEMPORELS D'APRÈS L'ENSEIGNEMENT DU VATICAN II

##### R é s u m é

En traitant l'ensemble de la vie du prêtre le Concile n'a pas pu passer du côté de bénéfices. L'auteur en nomme plusieurs schémas différents, synthétise les propositions et les idées principales sans oublier les difficultés d'ordre pratique.

Le concile Vat. II suggère aux prêtres une attitude nouvelle vers les biens temporels et en donne plusieurs directives importantes.

<sup>29</sup> "Ako svećenik takvim mjerama bude oslobođen straha za svoju budućnost, od straha pred bolešću, ili starošću, on može pouzdanije pa i radosnije živjeti Evanđelje, provoditi siromaštvo i sav se posvetiti spasavanju duša." (M. Schmaus, nav. dj. str. 236).